וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שיהא מיכור: **ועל הזאה שבשעת מלאכה.** שלא יהא מיכור. הלכך מיכור לטומאה לעולם ואין מיכור להזאה כלל: **לחין מחמת עצמן.** מחממות טפי מלחין מחמת משקין שנופלין עליהן משיכשו: ה"ג **מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה: ממרטא דביני אטמי.** מלמר הנמרט מבין ירכותיה של בהמה שהוא מלא זיעה והוא לח מעצמו. להכי קרי ליה מרטא דלאו בר נחה הוא: **מתני' נטורם.** דק דק שנוערין מן הפשתן וקורין אריש"ש: **נסורם.** שמנסרים הנגרים מן העצים: **וכפירות.** כגון מטין וקטניות: **כנפי יונה.** עולה: **גמ' שלא יפים.** שיכול להעמיד עצמו בשעת הרוח: **שלא יישן בהן.** שמא יפים או ירחה קרי. אבל אם יכול להזהר שלא יישן בהן כל הגופים נקיים בהפסקה שיכולין להעמיד עצמן: **ינקרו אם מוחו.** שהוא תחת התפילין. ינקרו לשון ניקור עיניים[1]: **קסדור.** מיושטרל"ל שהיה ממונה על כך: **כנפי יונה.** דדמפרש לקמיה מפני שהם מצות והם מגינין לישראל והוא להם ככנפים ליונה שהיא נמשלת ליונה והמצות ככנפים: **כנפיה מגינות עליה.** מן הצנה ומכל עוף ואדם הבא עליה היא נלחמת ומכה בראש גפיה מה שאין כן בשאר עופות: **הרי הוא כוכל.** דמוסיף הבל: **מתני' שלחין.** עורות כמו והפשיטו[2] מרגום ושלח: **ומטלטלין אותן.** כין שטמן בהן כין שלא טמן בהן דחזו למזגא עלייהו: **ואין מטלטלין אותן.** דמוקצות הן לטווח ולתרוג: **כילד הוא עושה.** זה שטמן בהן כילד יטול קדרתו הוחיל ואסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה בהן: **נועל כיסוי.** של קדירה שיש מותר כלי עליה. ואף על גב שהן עליה לא איכפת לן דלא נעשית כיסוי להן שאין עשוי אלא לכסות קדירה: **רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על גדה ונועל.** כשבא ליטול הקדירה מטה הקופה על גדה: **שמא יעול.** הקדירה ויפלו הגחין שמבאן ומבאן לתוך גומא שישבה בהן ואם יצטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גחין לבאן ולבאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: **נועל ומחזיר.** בגמרא[3] מפרש לה: **גמ' שלחין של כעב"כ חנן.** דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפי ומזי למזגא עלייהו: **אבל של אומן.** שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למזגא קיימי ואין מטלטלין אומן: שלחא אבל של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אבא

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה: בזמן שהן לחין: איבעיא להו [א]לחין מחמת עצמן או דילמא לחין מחמת דבר אחר ת"ש לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת דבר אחר שפיר אלא אי אמרת לחין מחמת עצמן מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי: **מתני'** [ב]טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן [ג]דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה: **גמ'** [ד]א"ר יגאי [ה]תפילין צריכין גוף נקי [ו]כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים [ז]ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר [ח]כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו': איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי או אנעורת של פשתן קאי ת"ש דתניא [ט]רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כזבל ש"מ אנעורת של פשתן קאי ש"מ: **מתני'** [י]טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה [יא]נוטל את הכסוי והן נופלות ר"א בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכ"א נוטל ומחזיר: **גמ'** יתיב ר' יונתן בן עכינאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב ר' חנינא בר חמא גבייהו וקא מיבעיא להו שלחין של בעה"ב תנן שמא יצאו לידי הרגל דבר אבל משוס קרי לא בעי למיסר: **נטלם** מראשו. ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ופס) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשניי ערקתא דמסאנא אסור הייט משום דבשיעי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **כנפיה** מגינות עליה. אור"י דאמרינן במדרש[1] כל העופות כשהן יגענין ניעוחין ע"ג סלע והיונה כשהיא יגעה פורחת באחת וניעוחת באחת: **טומנין** בשלחין ומטלטלין אותן. הא דאמר בפ"ק דביצה (דף יח.) נוטנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחילתן פי' כדי שישמוט לצורך יו"ט אבל עור דמערב יו"ט משמע התם דאסור לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמן קטז:) קאמר אם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אבל בשר אסור פירש"י בפרק כל כתבי (ג"ז שם)[2] דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דביצה נמי מיירי בעור בהמה דקה והא דתנן בפ' כל כתבי (דף קב.) פורסין עור גדי על גבי התבה כו' צריך לומר לפי' דמיירי כשיחדו לישיבה [3]ור"ת מפרש דהכא מיירי ביבשין דחזי למזגא עלייהו והתם בלחין: אבל

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. תימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדם קאמר דהוי מיכור לטומאה משמע אבל לא להזאה ואמאי והא לא שייך למגזר התם אטו שלא בשעת מלאכה דלאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העצים וי"ל דהתם לא הוי מיכור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי מיכור דבר תורה דלא חשיב כלל בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבל לא בבסות לחה כו'. נראה דרבי אושעיא פליג אמתני': **כאלישע** בעל כנפים. להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו גם בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר ואין תימה על מה שמצוה זאת רפויה בידינו שגם בימי חכמים היתה רפויה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן קל.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דראש השנה (דף יח.) פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי באותן שעושין מחמת מרד ומנדון המצות ושותקין ברצועה שבידם וברלאשם כדאמר ביומא (דף לו:) פשעים אלו המרדין והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין נמנעו מלעשות מצוה אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין [2]וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשתבע בו אמר להד"ם אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך וע"ע שם: **אביי** אמר שלא יפיח בהן. שיוכל לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונט' אבל לא מיים שמא ישן ולא"ע דפעמים לא יוכל ליזהר משינה ורבא מצריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שתאחזנו השינה שלא ישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה דאסור לישן בהן כדתניא בפרק היסן (סוכה כו. ופס) דאסור לישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת עראי:

שלא יישן בהן. משום שלא יפיח בהן בשעת שינה או משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש כדאמר בפ' היסן (ג"ז שם:) דא"ר יוסי ילדים לעולם חולנין מפני שרגילין בטומאה ופרין ליטמא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח:
יב ב מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ט עוש"מ
תו"ש סימן רנז סעיף נ:
יג ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה טו ממג עטין סב טוש"ע תו"ש סימן לז סעיף ב נ:
יד ד מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח:
טו ה מיי' פ"ד מהלכות שבת שם ופכ"ו הלי יב ממג לחזון אם טור שו"ע תו"ש סימן רנט סעיף ח:

תורה אור השלם
ו אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ:
תהלים סח יד

לעזי רש"י
אריישטי"ש. נערות. מגרישטרא"ל (מגרישטרי"ל). פקיד. שוטר.

מסורת הש"ס
א) (נכר"ף וכרא"ש ליתא), ב) (לקמן קב., ג) (עי' תוספות בכא בתרא י: ד"ה אלא), ד) (כרכות נב: ע"ש נשיון מה. סנהדרין לא. לקמן קב.), ה) (לקמן נא:), ו) (ע' כמדבר טו:), ז) (ויקרא לז), ח) (לקמן נ:), ט) (ועי' ירושלמי פרק היס קומץ הלכה ד), י) (רבה פרר לך לך פרשה לט), כ) כל"ש כתרתי פליגי,

גליון הש"ס
תוס' ד"ה טומנין בשלחין וכו' ור"ת בפרש. עי' זכרוס דף לג. ע"ב תוס' ד"ה מנין נסס"ד:

מוסף רש"י
ינקרו. פורר"ר בלע"ז, לשון (מגלי ל) יקרוס עוכרי נתל, ולשון (במדבר טו) מנקר לא נעלה (לקמן קב.). את מוחו. שמגנר תפילין (שם). כנפיה מגינות עליה. אינה נלחמת בחרטומים אלא בכנפיה (שם). הרי הוא כובל. דמוסיף הבלא ואין עוממין בה תפילין מכעוד יוס (לקמן נא.).

רבינו חננאל
וגזרו שאם נטמא האחד שלא בשעת מלאכה, נטמא גם האחר בכל מקום שהוא. ודוקא אם הן מחוברין עדיין משום טומאה שבשעת מלאכה. וגזרו נמי על הזאה שאם יזה על האחד אפילו בשעת מלאכה לא נטהר האחר אע"פ שהוא מחובר עמו, משום הזאה שלא בשעת מלאכה. פי' אם יראה שהזה בשעת מלאכה על האחד ונטהר גם האחר, יטהר הוא כשיזה על האחד אפילו השני שלא בשעת מלאכה. פי' מירטא דביני אטמא. (העמר) [הצמר] שבין הירכות של בהמה כיון שתמיד השתנתה שותת בין ירכותיה יש בו לחלוחית לעולם ואינו מתנגב לעולם ואפילו עושה מאותו צמר כסות יש בו לחלוחית. תפילין צריכין גוף נקי. קי"ל כרבא דאמר שלא יישן בהן. ר' יהודה אוסר. אוקימנא בנעורת. טומנין בשלחין ומטלטלין אותן. פירוש שלחין, עורות גלושין שנגזז צמרן ועדיין לא נעבדו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com